

Nyhedsbrev nr. 17 marts 2004

Foreningen Hexis

Redaktion: Carsten Sestoft
sestoft@hum.ku.dk

Indhold

1. [Redaktionelt](#)
2. [American Educational Research Association](#)
3. [Revision og evaluering](#)
4. [Nye bøger](#)
5. [Nogle links](#)
6. [En anmeldelse af *Science de la science*](#)

1. Redaktionelt

Indledningsvis: Husk Hexis-arrangementet om Bourdieu og Foucault 24. marts og den efterfølgende generalforsamling, som alle burde være oplyst om. Ellers skriv til bestyrelsen eller kig på hjemmesiden.

Inspireret af sin nye stilling som en slags bureaukrat (projektmedarbejder ved en vidensbase - eller 'vidensbase', som man siger på Handelshøjskolerne) har redaktøren givet sig til at læse nye og mærkelige ting: se rubrik 3. (Egentlig ville jeg også have skrevet noget om kompetence-begrebet, men det må blive i næste nyhedsbrev.)

Læsningen afspejler imidlertid også en både politisk og intellektuel interesse for det virkelighedskonstruerende aspekt af regnskabsførelse, som jeg pludselig mener at se overalt.

Når de nye storinstitutter på Københavns Universitet skal have 50 fastansatte, uanset om det fører til meningsfulde eller meningsløse sammenlægninger - så skyldes det vistnok, at denne størrelse giver det budgetmæssige underlag for en ansat institutleder.

Kommunesammenlægningernes idealstørrelse på 30.000 borgere er givetvis motiveret på samme måde: den størrelse vil formentlig give det regnskabsmæssige grundlag for de nødvendige forvaltninger.

Ifølge avisreportager optræder topdirektørers bonus-ordninger, gyldne håndtryk og aktieoptioner angiveligt ikke i regnskaberne som lønudgifter, hvilket kan forklare, at man kan fyre en mængde lavererangerende ansatte samtidig med at man sender store kasser med penge til direktørerne - simpelthen fordi de ikke regnes som udgifter på samme måde.

Og sådan set var pointen i Ove Kaj Pedersens indlæg på Hexis-arrangementet 24. oktober 2002 (se Nyhedsbrev nr. 8) den samme: eksistensen af et nationalbudget med dertil hørende statistik og økonomiske modeller bidrager meget stærkt til at begrænse selve muligheden for at formulere politik i Danmark. Kort sagt synes regnskabsmæssige overvejelser at have en stærk indflydelse på virkelighedens udformning og omformning. Det vil naturligvis ikke sige, at regnskaber er af det onde, men at udformningen af dem er af den allerstørste politiske vigtighed. Vanskeligheden består så i, at disse regnskabstekniske finesser ikke mobiliserer ret mange til politisk diskussion, på trods af deres store betydning.

2. American educational research association

Bestyrelsesmedlem Kristian Larsen gør opmærksom på hjemmesiden for American Educational Research Association (AERA) og særligt deres side med "Special Interest Groups" (SIGs), som de har særdeles mange af. Disse undergrupper, der fokuserer på delemler som "Lives of teachers", "Classroom observation" og utallige andre dele af pædagogikken, har ofte en egen hjemmeside. Se den komplette liste:

<http://www.aera.net/sigs/siglst.htm>

Blandt disse SIGs er en gruppe, der fokuserer på "Foucault and education". Deres side er meget ny, så er der

er ikke synderligt meget stof på den endnu, men det kommer vel. Se

<http://facstaff.uww.edu/heyningk/foucault/sitemap.htm>

3. Revision og evaluering

Overvejelserne i det følgende er temmelig famlende og noget ufærdige, så jeg ved ikke om de siger nogen nogetsomhelst. Men måske...

Blandt de mange plager, som det såkaldte New Public Management - der vistnok er en neoliberal opfindelse fra Thatchers storhedstid i 1980ernes Storbritannien - har påført bl.a. universiteter og generelt naturligvis hele den offentlige sektor, er den tiltagende mængde evaluering, som universiteternes udviklingskontrakter også kan ses som en slags variant af. En anmeldelse i et gammelt nummer af *Actes de la recherche en sciences sociales* af en bog om *The Audit Explosion*, udgivet i 1994 af Michael Power på forlaget Demos i London, virkede derfor interessant. Det kgl. Bibliotek havde dog ikke bogen, men kunne byde på et link til en senere artikel af samme forfatter, "Evaluating the Audit Explosion" fra 2003.*

Læsningen af artiklen afslørede dels redaktørens vankundighed og bød dels på nogle interessante overvejelser. "Audit", som jeg troede betød 'evaluering', viste sig at betyde 'revision', altså det en revisor foretager sig; men også evaluering. (Årgang 1995 af *The Concise Oxford Dictionary* definerer "Audit" som 1. an official examination of accounts, 2. a systematic review.) Dette bragte to fænomener sammen på en for mig uventet måde: dels revision i betydningen kritisk analyse af regnskaber (både offentlige og private), dels evaluering. Det interessante er, at evalueringer altså kan betragtes som en form for revisor-aktivitet (og omvendt). Hvorfor er det interessant?

Ja, det har jeg haft en del besvær med at finde ud af. Men det er noget med forskellen på revision som noget naturligt og indlysende - og evaluering som noget nyt, overflødigt og plagsomt. Hvorfor er der egentlig den forskel? Og det er også noget med en image-forskel, forskellen mellem revision som en aktivitet for støvede bureaukrater i grå jakkesæt - og evaluering som noget, der iværksættes af unge smarte management-konsulenter iført mærkeligt, men uden tvivl fashionabelt tøj (foruden en stærkt overdreven selvsikkerhed). Altså noget i retning af en habitus-forskel. Men forskellen kan måske sige noget om både revision og evaluering.

For det første at revision (og de dermed forbundne regnskaber) er en historisk opfindelse, noget nogle agenter har konstrueret for at føre kontrol med dele af deres omgivelser, f.eks. kirkens eller kongens i begyndelsen givetvis meget konkrete pengekasser. Regnskaber og revision er derfor virkelighedskonstruerende: de konstruerer gennem opdelingen i konti en opdeling af virkeligheden, f.eks. en forskel på kontoen, der betaler skolebøger, og den, der betaler møbler til skoleinspektørens kontor. En vis Eve Chiapello, som jeg vender tilbage til i et senere nyhedsbrev, hævder endda, at regnskabsførelse hænger sammen med selve opfindelsen af termen 'kapitalisme' (se hendes paper "Accounting and the Birth of the Notion of Capitalism" (2003) på adressen

http://www.hec.fr/hec/fr/professeur_recherche/cahier/compta/CR786.pdf).

Problemet er så for det andet, at evalueringer risikerer at have samme virkelighedskonstruerende karakter. Og det er et problem, fordi evalueringer i deres egenskab af en slags indholdsregnskab og -revision for organisationers specifikke aktiviteter ofte er baseret på temmelig virkelighedsfjerne eller dårligt specificerede evalueringskriterier. Eksempelvis fordi der hersker strid om de rette evalueringskriterier - tænk blot på undervisnings- eller forskningsevaluering. Her har kriterierne for godt og dårligt ikke nær samme entydighed som prisen på et klassesæt eller et nyt skrivebord. Når evalueringer forekommer plagsomme er det med andre ord, fordi de ofte ofte evaluerer noget irrelevant (men det gør regnskaber og revisioner så også sommetider - tænk på Enron- og Parmalat-skandalerne, der i høj grad var revisions- og regnskabskandaler).

Og hvad kan man så lære af det? Måske dette: hvis evaluering skal blive noget lige så 'normalt' og indlysende som regnskaber og revision, må det være fordi de kan opfattes som relevante på samme måde som dem - dvs. som noget, enhver er moralsk og samfundsmæssigt forpligtet til at underkaste sig, fordi det er (konstrueret som) indlysende, at man ikke bare kan skalte og valte med de betroede talenter. Det stadium er evalueringer langt fra nået til nu, forekommer det mig; i deres nuværende tilstand risikerer evaluering snarere at bidrage til at konstruere patologiske sociale fænomener i form af adfærd, der sigter mod at opfylde problematiske evalueringskriterier.

* Artiklen fra *Law & Policy*, vol. 25, nr. 3, 2003, kan downloades i PDF-format, hvis man sidder på en institution med adgang til Blackwells online-tidsskrifter:

4. Nye bøger

- Pierre Bourdieu: *Esquisse d'une auto-analyse* (Raisons d'agir, 2004, 12 euro)

Den franske udgave af den hidtil kun tyske Bourdieu-bog *Ein soziologischer Selbstversuch* (se [Nyhedsbrev nr. 11](#)) udkom i slutningen af januar og blev anmeldt bl.a. på forsiden af *Le Mondes* bogtillæg (30. januar 2004). Stikprøver viser, at den er identisk med den tyske udgave. Som den franske titel siger, er der tale om en udvidet version af den selvanalyse, som findes i Bourdieus *Science de la science et réflexivité*. Bogen blev omtalt i *Information* (6.3.2004) af Toke Lykkeberg Nielsen, en kunsthistoriker som en gang har gået på redaktørens Bourdieu-kursus.

For nu at komplicere tingene omtaler han imidlertid også en film af Bourdieus søn Emmanuel, "Le vert paradis" (2004), der omhandler en sociolog, som er knyttet til Béarn-egnen... men som bestemt ikke er hans far! Filmen blev tilsyneladende dårligt anmeldt i *Libération*.* Det hele bliver ikke mindre indviklet af, at bemeldte Emmanuel Bourdieu tidligere var filosof og har udgivet en interessant bog om dispositionsforklaringens filosofiske status, belyst ud fra overvejende analytisk filosofi - dvs. den teoretisk-filosofiske begrundelse for habitus-begrebet. Se bagsideteksten og indholdsfortegnelsen:

http://www.unige.ch/fapse/SSE/groups/life/livres/alpha/B/Bourdieu_1998_A.html * se <http://www.liberation.com/page.php?Article=179474>

- Philippe Norel et al., *L'invention du marché. Une histoire économique de la mondialisation* (Seuil, 2004, 26 euro)

Denne bog af en række økonomer og historikere lyder interessant, men da redaktøren end ikke har haft den i hånden, bringes her blot en oversættelse af forlagets beskrivelse: "Globaliseringen er ikke politikens endeligt over for markeds kræfterne. Den er det foreløbige slutpunkt for en lang proces med synergi mellem geografisk ekspansion og udbredelse af markedsøkonomi. Disse to bevægelser beskrives her fra deres første skridt i Antikken til vore dage. Det viser sig, at opfindelsen af markedet, eller rettere af markedsystemerne, kun gør fremskridt på de tidspunkter, hvor politikken blander sig. Venedig i det 13. århundrede, Amsterdam i det 17. århundrede, det 18. århundredes merkantilisme og 1980ernes deregulering udgør etaper i den politiske konstruktion af markedsystemer. I denne proces veksler faser med liberalisering og med regulering af udvekslinger som funktion af de dominerende politiske magters interesser. Den nutidige fase med almindelig deregulering kan ingenlunde betragtes som evigtgyldig. Som en politisk opfindelse forbliver markedet underkastet politisk indflydelse."

Det lyder som en veldokumenteret begrundelse for Bourdieus argument om, at markeder er statsligt og politisk konstruerede, som han siger bl.a. i *Les structures sociales de l'économie* (Seuil, 2000), hvis engelske udgave *Social Structures of Economy* (Polity Press, 2004) skulle være på trapperne (måske er den udkommet?).

- Jacques Bouveresse: *Bourdieu, savant et politique* (Marseille: Agone, 2004)

Denne bog af filosofen ved Collège de France og Bourdieus gamle fælle vender vi tilbage til senere. Den synes at indeholde en række artikler om Bourdieu og om nødvendigheden af intellektuelt engagement over for de "føjelige intellektuelle". Et uddrag var trykt i månedsskriftet *Le Monde diplomatique* (februar 2004), men det findes desværre ikke på nettet. Et interview med Bouveresse i anledning af bogen kan findes på

<http://www.humanite.presse.fr/infos/info386259>

Sammesteds - dvs. på hjemmesiden for avisen *l'Humanité*, der i gamle dage var Frankrigs svar på *Land og Folk* (men også er og var en ret intellektuel avis) - kan man finde et interview om Bouveresses bog og Bourdieus ovennævnte *Esquisse d'une autoanalyse* med Bourdieus medarbejder siden 1970'erne, Louis Pinto, og filosofen Jean-Jacques Rosat. Se

<http://www.humanite.presse.fr/infos/info387993>

- To bøger af en vis Eveline Pinto indeholder bourdieuske studier af kunst, litteratur og kultur. Dels Eveline Pinto (red.): *Penser l'art et la culture avec les sciences sociales: en l'honneur de Pierre Bourdieu* (Paris: Publications de la Sorbonne, 2002); se

<http://www.univ-paris1.fr/p1publisor/fiches/p51.htm>

Dels Eveline Pinto (red.): *L'Ecrivain, le savant et le philosophe, La littérature entre philosophie et sciences sociales* (Publications de la Sorbonne, 2004); se

<http://www.fabula.org/actualites/article7510.php>

5. Nogle links

På nettet findes en artikel af Lois McNay, hvor der indledningsvis findes nogle interessante overvejelser om forskellen mellem Bourdieu og Foucault, selv om artiklen i øvrigt handler om "habitus, felt og køn":

http://www.cfl.zju.edu.cn/wyxyzy/researchgroup/download/Bourdieu_habitus_field_gender.pdf

Et konference-abstract af Paulle Bowen beskriver en undersøgelse af habitus-dannelse i en South Bronx School:

<http://www.hud.ac.uk/hhs/dbs/conference/USW2/abstracts/abs6.htm#BP>

Bourdieus artikel om det juridiske felt, "The Force of Law: Toward a Sociology of the Juridical Field" (Hastings Law Journal, vol. 38, nr. 5 (1987)), er lagt på nettet som PDF-fil:

<http://www.opiskelijakirjasto.lib.helsinki.fi/eres/oik/art/bourdieu.pdf>

6. En anmeldelse af Bourdieus *Science de la science*

Takket være vort medlem Peer Østergaard er redaktøren kommet i besiddelse af Hélène Mialets anmeldelse af Bourdieus *Science de la science et réflexivité* (2001) i tidsskriftet *Social Studies of Science* (vol. 33, nr. 4, august 2003). Desværre illustrerer anmeldelsen hovedsagelig hvilken modvilje, der i den nyere slags videnskabsstudier eksisterer mod en position som Bourdieus - og lur mig, om ikke forklaringen er, at disse nye videnskabssociologer mangler både filosofisk og videnskabelig kapital til at begribe, hvad videnskab er, og dermed hvordan den kan forstås sociologisk... I al fald er det tilsyneladende ubegribeligt for Hélène Mialet, at man kan historisere videnskab uden at relativere den, selv om det er en hovedpointe hos Bourdieu.